

GRUPE U CRKVI

Živan Bezić

Fenomen grupiranja (v. *Crkva u svijetu*, br. 4, g. 1975) nije samo svjetovna pojava, razvija se i u krilu Crkve. On je danas jednako profana kao i crkvena činjenica. Male skupine niču posvuda, na svim stranama crkvene ekumene. Puna ih je Evropa, Sjeverna i Južna Amerika. Pojavljuju se najviše u velikim gradskim župama, među intelektualcima, studentima i mladima uopće.¹

Grupe su među nama ne samo kao činjenica, o kojoj moramo voditi računa, nego isto tako i kao ideologija (grupizam) koja se nameće životu Crkve. Kršćanski grupisti smatraju da se Crkva mora prestrukturirati na bazi malih skupina ako želi sebi produžiti vijek. Crkva je naime ustrojena na temelju složenih institucija i velikih grupa, koje ne odgovaraju duhu vremena i stoga — kažu oni — mora prijeći na sustav malenih zajednica. I dosadašnja temeljna crkvena općina — župa — nije više funkcionalna, pa se mora žrtvovati u korist malih skupina vjernika. Primarne grupe moraju imati i primarno mjesto u Crkvi.

Je li to sve baš tako? Igraju li grupe pozitivnu ulogu u krilu Crkve? Može li se Crkva njima prilagoditi i kako? I može li se reducirati samo na primarne grupe? O tome je vrijedno razmisliti.

I SAMA CRKVA JE GRUPA

Kakav bi stav Crkva trebala zauzeti prema grupama?

Jedni savjetuju bezrezervno prihvaćanje skupina, drugi njihovo potpuno odbijanje, a treći preporučuju blagonaklon stav, ali uz određene rezerve. Grupisti u Crkvi ističu sve one pozitivne strane grupiranja o kojima smo već govorili (u čl. *Fenomen grupa*, CuS, br. 4, 1975). Ono će dobro doći i Crkvi. Samo male skupine mogu osigurati budućnost kršćanske vjere. Jedino su one u stanju da izvrše nutarnji preporod kršćanstva, koji nam je toliko potrebit. Evo recepta — po riječima pok. Viktora Schurra —

¹ A. Meister, *I piccoli gruppi*. Ed. AVE, Roma 1968.

M. Boyd, *La Chiesa sotterranea*. Jaca Book, Milano 1968.

A. Godin, *La vie des groupes dans l'Eglise*. Centurion, Paris 1969. Hrvat. prijevod: *Skupine u Crkvi*. Izd. CuS, Split 1975.

AA. VV., *Le due Chiese*. Mondadori, Milano 1969.

A. Hollweg, *Theologie und Empirie*. Stuttgart 1970.

Ohlsen M. M., *Group Counseling*. New York 1970.

AA. VV., *L'altra Chiesa*. Mondadori, Milano 1970.

AA. VV., *I piccoli gruppi nella Chiesa*. Cittadella, Assisi 1970.

J. Th. Maertens, *Les petits groupes et l'avenir de l'Eglise*. Centurion, Paris 1971.

D. Stollberg, *Seelsorge durch die Gruppe*. Göttingen 1971, 1972.

A. Mazzoleni, *Le strutture comunitarie della nuova parrocchia*. Ed. Paoline, Roma 1972.

Pio Sbandi, *Gruppenpsychologie*. Pfeiffer, München 1973.

W. Dahm, H. Stenger, *Gruppendynamik in der kirchlichen Praxis*. Kaiser, München 1974.

Ch. M. Olsen, *The base church*. Forum House, Atlanta 1974.

za spas Crkve: »Der Heilige Geist in einer kleinen Gruppe mit einem fähigen Kopf.«²

Pozivajući se na to da u velikim zajednicama vlada psihologija masa, a u malima kolektivna svijest, da je u masi psihologija pojedinca niže kvalitete, inferiorna, a u grupama više vrijedna, superiorna, te da grupni duh djeluje odgojno, pristaše grupiranja zagovaraju preustrojstvo čitave Crkve u male zajednice. Njihovo mišljenje izriče sociolog Emile Pin ovako: »Ono što je važno jest da se svaki vjernik i katekumen može uključiti u neku zajednicu traženja i molitve, ali dovoljno malenu da u njoj može aktivno sudjelovati.«³

Protivnici grupa vide u njima samo negativne strane, one deformirajuće procese što su vezani uz rad malih skupina (a o kojima smo također pisali u spomenutom članku, pa ih ovdje ne ćemo ponavljati). Za njih su posebna opasnost za kršćansku vjeru: grupaštvo i sektaštvo, nekontrolirana autonomija »podzemnih« crkvice, neograničeni utjecaj njihovih vođa i tzv. karizmatika, kontenzacija zakonitom crkvenom auktoritetu, često puta krivo shvaćeno i tumačeno evanđelje, horizontalizam i političke pretjeranosti. Zbog toga oni ne žele nikakav skupinski pokret unutar Crkve, jer joj može samo škoditi.

Izgleda da su najviše u pravu oni koji — ne zatvarajući oči pred opasnostima grupaštva — ipak ulogu skupina u Crkvi ocjenjuju pozitivno. U tom smislu je zagrebački nadbiskup Kuharić napisao u svojoj korizmenoj poslanici: »Danas niču u Crkvi i takve male zajednice koje se okupljaju poput prvih kršćana i nastoje živjeti nadahnućem Evanđelja iskreno zajedništvo. Te zajednice mogu zaista biti mjesto obraćenjskog procesa, ali pod uvjetom da se ne zatvore isključivo u sebe kao neka sekta: da se ne izdvoje iz zajednice Crkve: da dijele s Crkvom istu vjeru u povezanosti nauke i sakramenata.«⁴

Nizozemski primas kardinal Alfrink, uspoređujući prednosti tradicionalnih župa i suvremenih malih zajednica, zaključuje da male grupe nisu rješenje. »Ideja maloga broja, koji bi predstavljao elitu, čini mi se neprihvatljivom kao načelo«, tvrdi kardinal.⁵ Međutim je biskup Haarlema (također u Holandiji) službeno dozvolio djelovanje jedne »kritičke zajednice« izuzimajući je od župnikove vlasti i podvrgavajući je izravno sebi.⁶ Austrijski biskupi na svom proljetnom zasjedanju 1972. opširno su se osvrnuli i na pojavu grupa u Crkvi: »U svojoj povijesti Crkva znade za pojavu grupa, koje su si stavile kao cilj promicanje vjere, pobožnosti i bratske ljubavi. One mogu pružiti dragocjene poticaje. Od njih su djelomično izrasle zaslužne redovničke i laičke zajednice. Njihova snaga leži u tome što su prihvatile kao podlogu svoga djelovanja zahtjeve evanđelja za osobno obraćenje i nasljedovanje Krista.« Nakon što su pohvalili takve skupine, biskupi nastavljaju zabrinuto: »U posljednje vrijeme

² »Duh Sveti u jednoj malenoj grupi s jednom sposobnom glavom«.

³ *Confrontations*, br. 1, g. 1970, str. 65.

⁴ *Glas Koncila*, br. 300, od 2. 3. 1975.

⁵ *Ib.*, br. 15, g. 1973.

⁶ *Ib.*, br. 19, g. 1971.

su nastale grupe koje nastupaju kao borbene organizacije prema ostalim pravcima u Crkvi i nerijetko proti samomu vodstvu Crkve. Tako one kao skupine iskrivljuju svoju bitnu zadaću: doprinos izgradnji crkvene zajednice.«⁷

Po prilici iste brige muče i sv. Oca. On je u više navrata izrazio i nadu u male vjerske zajednice i svoju bojazan.⁸ O tome se jadao i ove godine rimskim župnicima i korizmenim propovjednicama: »Možda imaju vrlo dobre ideje, možda imaju toliko razloga da kritiziraju, da okrivljuju mene, nas, za nedostatke naše crkvene organizacije, ali neka znaju da imaju golemu odgovornost što leži na njima, da su razbijači jedinstva i zakona što upravljaju Crkvom. Po evanđeoskoj zapovijedi Kristovoj treba graditi Crkvu, a ne razarati je.«⁹

Iz svih navedenih izjava daje se očito izvesti *ambivalentna* vrijednost malenih skupina u Crkvi. One mogu biti i blagoslov i prokletstvo za našu vjeru. Supruzi Wieringa nisu ono bez razloga ustvrdili da grupni procesi »mogu biti primijenjeni jednako pozitivno i negativno« te da se »grupna dinamika može zloupotrebiti kao grupna dijabolika.«¹⁰

O čemu to zavisi? U prvom redu o ciljevima a što ih skupina sebi postavlja za svrhu djelovanja. Ako je njoj doista do dobra članova i Crkve, onda će se truditi da u svojim pripadnicima učvršćuje i produbljuje vjeru i ljubav prema Kristu i njegovoj Crkvi. Nastojat će da vjerskom praksom produhovi svoje članove, a misionarskim i apostolskim radom osvoji druge za Krista. Ako mjesto toga, uvjereni u svoju elitnost, grupa odluči reformirati Crkvu zaboravljajući na svoju vlastitu obnovu, eto je na putu reformizma, kritizerstva, opstrukcije i destrukcije.

Vjerski život grupa najviše zavisi o vođi (ili vođama) koji joj se nametne. Već smo vidjeli da je psihologija i djelatnost grupa jako zavisna o osobi, vodstvenom stilu i namjerama animatora, trenera ili grupovođe općenito. Ako se vođa iskreno stavlja u službu svoje vjere i grupe, može im učiniti goleme usluge. Usmjeri li on (makar i nesvjesno) svoje sposobnosti za ostvarivanje i nametanje vlastite volje, za ispunjenje svojih ambicija ili za kult vlastite ličnosti, skupina će biti manipulirana i rezultati njezina rada negativni. Pogotovo je opasno ako voditelj grupe (bio on i svećenik) zabije sebi u glavu da je on neki »prorok« ili »karizmatik«, od Boga poslan da mijenja strukturu Crkve, da dijeli lekcije hijerarhiji i da reformira čitavi svijet (osim sebe, dakako). U tom slučaju lako postane zavodnikom.

Odlučnu ulogu u vjerskom životu grupe igra također i duh koji u njoj vlada. Ako su članovi okupljeni idealnim ciljevima znali pronaći pravog animatora i svi skupa su zainteresirani za dobro kršćanske zajednice (i velike i male), onda su na dobrom putu, ispunjavaju Kristovu zapovijed ljubavi. Ako je grupna dinamika u njima razvila pozitivne procese koji

⁷ Herder Korrespondenz, br. 5, g. 1972, str. 232.

⁸ Civiltà cattolica, br. 2996, g. 1975, str. 171.

⁹ Glas Koncila, br. 300, od 2. 3. 1975.

¹⁰ Lebendige Seelsorge, br. 3, g. 1972, str. 147.

idu za razvitkom ličnosti i stvaranju duha zajedništva, onda to može biti samo na korist vjere. Bude li skupina poštivala vjerske vrednote i društvene norme svoje Crkve, a usto slijedila pravila pravog demokratskog vladanja, neće doći u sukob s upravom mjesne ili opće Crkve. Cijela naša Crkva nije ništa drugo nego jedna velika zajednica (ekklesia koinonia, communio) vjernika okupljenih oko svog središta — Krista.

Zbog toga grupa ne može zamijeniti Crkvu.¹¹ U tom slučaju bi i Crkva postala grupicom. Ne može zamijeniti ni ostale veće crkvene strukture, kao što je to biskupija, dekanat ili župa. Naprotiv, postojanje malih vjerskih skupina traži po sebi jednu veću objedinjavajuću zajednicu, koju nazivamo župom. Istina je da župa, osobito ako je pregolema, ne može ispuniti očekivanja i potrebe svakog vjernika — stoga će im dobro doći i jedna mala skupina u kojoj će naći sebe — ali ni jedna grupa ne smije ostati prepuštena samoj sebi, izolirana od ostalog Naroda Božjeg. Uloga je i zadaća župe okupljati sve pojedince i grupice vjernika da od njih učini »narod«, sveopću zajednicu spasenja ljudi što su (teritorijem, zvanjem, zavičajem, boravkom, jezikom) upućeni jedan na drugoga. Grupice bez župskog principa odvele bi Crkvu na put raslojavanja, cjepkanja, atomiziranja i »odnarođenja«.

»Crkva u načelu ne osuđuje pojavu grupacija, cijeni njezine doprinose vjerskom životu, ali je svjesna i pogibelji toga trenda. Nije moguće zanijekati izvjesnu napetost između Crkve i grupa. Crkva teži zajedničarstvu univerzalnog tipa, a grupe onome klanskoga tipa. Ona je ustrojena hijerarhijski i juridički, a grupe nastaju spontano, formiraju se prema osobnom afinitetu i abhoriraju od pravnih struktura. Premda su grupe u teoriji demokratskog značaja, zbog čega ne vole crkvenu hijerarhiju, redovito su podložne nekom vođi, animatoru, 'karizmatiku' ili 'proroku'. U njima često takav samozvani prorok istisne zakonitog pastira, stavi grupu u položaj opozicije prema župniku, razbija župsku svijest i škodi jedinstvu naroda Božjega.«¹²

Prema tome, kakav će stav zauzeti prema grupi jedan crkveni pastir? Evo nekih sugestija:

- neka taj stav u načelu bude pozitivan (ali ne previše naivan),
- prihvatit će skupine kao novi, suvremeni oblik evangelizacije,
- nikada se neće načelno protiviti formiranju malih zajednica,
- ako ih nema u njegovoj župi, sam će ih osnovati i zadahnuti kršćanskom vjerom i ljubavlju,
- uvijek će im stajati na raspolaganju i rado ih duhovno asistirati (animatorska uloga),
- neće dopustiti da se koja grupa izolira od ostalih i čitave župske zajednice,
- ako je iznikla kakva skupina mimo njegova znanja, možda i kritična prema njemu, neće se dati zavesti neprijateljskim osjećajima i bilo bi dobro da joj sam prijateljski pristupi,

¹¹ »Psychologie und Gruppendynamik können jedoch den Glauben nicht ersetzen. Sie stehen nicht auf gleicher Ebene« (P. Wess, *Gruppendynamik und Gemeindebildung*. U *Christ in der Gegenwart*, br. 19, g. 1974, str. 151).

¹² Z. Bezić, *Pastoralna služba*. Split 1971, str. 96.

-- ne smije dozvoliti da stvari idu tako daleko da se grupa pretvori u opoziciju ili sektu,
 -- izići će u susret svim opravdanim željama pojedinih skupina,
 -- on će biti ujedinitelj, centar jedinstva i koordinator svih (antagonističkih) grupacija u župi,
 -- trebat će da decentralizira veće župske ustanove i svede ih na manje, ljudske dimenzije, u kojima će moći vladati međusobni i međuosobni odnosi.

Za priznavanje takvih spontanih grupa ili bazičnih zajednica kardinal Marty postavlja slijedeće kriterije: 1) ako vjeruju u Isusa Krista, sina Božjega, pravog Boga i pravog čovjeka, 2) ako su u zajedništvu sa svojom teritorijalnom župom, te ako njezinoj euharistiji predsjedava svećenik zakonito ovlašten od crkvene vlasti, 3) ako se takva zajednica ne zatvara u sebe, nego djeluje misijski, tj. nastoji širiti evanđelje u svojoj okolini, 4) ako je zaista ukorijenjena u svoju ljudsku okolinu kao znak Kristova utjelovljenja i bratstva među ljudima.¹³

Da može biti animatorom svojih župskih grupa, i sam svećenik mora biti upućen u grupnu psihologiju, odnosno dinamiku. Ako je u tome nevježa, grupni procesi će se odvijati mimo (a možda i protiv) njega. U tu svrhu će se morati upoznati s literaturom o grupnoj dinamici (nedavno je i kod nas izišla knjiga *Skupine u Crkvi* od A. Godina u prijevodu o. B. Škunce, izd. CuS u Splitu). Bit će dobro da i sam sudjeluje u radu jedne skupine (T-groups, Clinical Pastoral Training, sensitivity training, Balint, tečajevi za grupnu dinamiku i sl.). Nastojat će da i sam duže vremena radi u jednoj ekipi (teamski rad). Iskoristit će prigodu da povremeno surađuje u radu raznih kružoka u vezi s kongresima, simpozijumima i predavanjima. U Francuskoj, Holandiji i Njemačkoj postoje ustanove za izobrazbu svećenika u grupnoj dinamici.¹⁴

Posebno je važno da svećenik znade preuzeti s mjerom i taktom odgovarajući ulogu u grupi. Njegova uloga može biti višestruka: prezbitera, učitelja, oca, brata, savjetnika, dijakona. Često puta mora obavljati razne uloge u toku istoga zasjedanja. Važno je da ih sve vrši u duhu vjere, ljubavi i služenja, demokratskim stilom.

Radom u skupini postajem i sam njezinim pripadnikom, te moram biti spreman na slijedeća iskustva:

1. otkrivanje drugih kakvi oni stvarno jesu,
2. otkrivanje drugih kako oni mene trebaju i očekuju,
3. otkrivanje drugih kakve ja trebam i očekujem,
4. otkrivanje drugih s kojima skupa ja trebam služiti višoj svrsi,
5. doživljaj drugih koji će me primiti kakav stvarno jesam,
6. doživljaj sebe kao onoga koji prima druge kakvim zaista jesu,
7. doživljaj sebe stavljena u pitanje (npr. moj prestiž),
8. odricanje od svakog privilegiranog položaja u grupi.

¹³ *Glas Koncila*, br. 22/1975, str. 6.

¹⁴ F. Klostermann, *Lexikon der Pastoraltheologie*. Herder 1972, str. 193.

I GRUPA MOŽE BITI CRKVA

Kad promatramo današnje katoličke vjerske grupacije, opažamo među njima veliku šarolikost. Ipak se većina njih daje svrstati u dvije velike kategorije: one koje se smatraju strogo crkvenim i one koje se nazivaju vjerskima, ali prema Crkvi stoje u distanciranom ili kritičkom odnosu. Među ove posljednje spadaju tzv. spontane ili bazne grupe. »Spontane« ili »slobodne« su stoga što se okupljaju na potpuno slobodnoj osnovi, ne vežu se ni uz koju veću grupu i ne ovise o crkvenoj hijerarhiji. »Bazne« su zato što niču iz baze, u mjesnim crkvama kao neke nezavisne ćelije i rekrutiraju se redovito iz redova laika i nižega klera. Kako na liturgijskom tako i na praktičnom vjerskom polju ističu zajedništvo nasuprot hijerarhiji, karizmu nasuprot juridizmu, službu svijetu više nego službu Bogu, kritičnost prema crkvenoj upravi radije nego posluh. Svoju vjeru doživljuju kao iskustvo, događaj i osobni doživljaj (odatle parole: experience, Ereignis, Erlebnis, Erfahrung, Aktion, happening).

One vjerske skupine što se nazivaju »kritičkima« usmjeravaju svoj rad u pravcu kritiziranja dosadašnjih crkvenih struktura, otpora crkvenom učiteljstvu i polemiziraju s ostalim vjerskim strujama, naročito s onima što se oslanjaju na tradiciju. Raspoložene su kontestatorski i revolucionarno-politički. Iscrpljuju se više u negativnom poslu rušenja onoga što smatraju nevaljalim, nego u konstruktivnom stvaranju novih vrijednosti. Više puta se nazivaju osporavateljima, lijevim katolicima ili podzemnom crkvom. Među njima ima i skupina sastavljenih od svećenika i redovnika (SOG, AGP i sl.).¹⁵

Premda spontane, nisu sve grupe istodobno kritičke i opozicione. Među njima ima i onih što su se posvetile pozitivnim djelima apostolata ili pomoći braći ljudima. Primjera radi spomenimo talijansku grupu CSEO (Centro di Studi d'Europa Orientale) u Forlì-u, sastavljenu od profesora, studenata i tehničara. Cilj joj je upoznati katolike istočne Evrope, podržavati veze s njima te informirati zapadnu Evropu o njima. Putuju istočnim zemljama, izdaju mjesečnik CSEO-Documentazione i tjedni listić CSEO-Informatione.

One skupine što su se posvetile ekumenskom djelovanju već samim time ne žele biti preusko vezane s matičnom Crkvom. One žele ići naprijed i pokazati put ujedinjenju. Stoga katkada idu i na prečac ili stranputice. Ako im je članstvo složeno od kršćana raznih konfesija, često prakticiraju interkomuniju, a u nauci zastupaju irenizam i sinkretizam. Ipak je najveći broj onih ekumenskih grupa koje lojalno surađuju sa svojim crkvama.

Najgori je položaj onih vjerskih grupa — tvrdi dr th. Adriana Zarri¹⁶ — koje se, razočarane i neshvaćene, potpuno dezinteresiraju od Crkve i od nje više ništa ne očekuju. One će postati najprije marginalnima, zatim će nečujno otpasti od crkvene zajednice. Stoga im Crkva, osobito mjesna, mora posvetiti pažnju te i njima pokloniti svoju ljubav. Župa i za njih mora postati magnet koji privlači, živa zajednica vjernih i privlačno

¹⁵ Potanje: Ž. Bezić, *Osporavanje u Crkvi* (CuS, br. 3, g. 1975).

¹⁶ *Glas Koncila*, br. 12, g. 1972.

središte svih skupina u njoj. Osoba župnika treba da bude veza jedinstva među svim vjernicima i on nikako ne smije dozvoliti da mu se pastva rasprši upravo preko podzemnih ili marginalnih vjerskih skupina i kružoka.

Crkva ne smije nikada postati neprijateljicom malenih zajednica, jer je i ona jedna velika zajednica vjernih. Strukturirana je kao splet malih grupa, kao organizam sačinjen od raznih organa povezanih u zajednicu, u jedno živo biće. Ona je struktura koja opstoji u manjim supstrukturama. Zbog toga je po naravi svoga bića oslonjena na razne (veće ili manje) vjerske skupine: kućna crkva, statio, filijala, župa, dekanat, biskupija, metropolija, patrijarhat. One su svaka za sebe i opet sve skupa samo jedna Crkva. U njoj je uvijek bilo mjesta za razne obredne skupine (istočne, zapadne), za raznovrsne crkvene redove (eremiti, monasi, razne muške i ženske družbe), za suprotne teološke škole (npr. tomisti i skotisti) i za sve moguće jezične, nacionalne i rasne zajednice. Po tome ona i jest katolička.

Iskustva grupne dinamike dadu se primijeniti i na sve vrste vjerskih zajednica. Možda najlakše u redovničkim družbama i obiteljima, koje se ionako sastoje od manjih skupina i bratstava. Zatim i u svim sekularnim institutima koji se rađaju u posljednje vrijeme. Ništa manje i u raznim svećeničkim grupama, onim starim (augustinici, piaristi, oratorijanci) kao i novim (svećenici-radici, Unio cleri missionaria, dijecezanska udruženja, korone, prezbiterijalna vijeća, teološki skupovi). Sva naša sjemeništa bi mogla koristiti metode grupne psihologije, te biti vođena prema njezinim načelima. Isto tako i ostale crkvene škole, internati i zavodi.

Mnogovrsna crkvena društva i organizacije također su prikladno tlo za primjenu skupinske dinamike. To poglavito važi za Katoličku Akciju. (Dakako da pri tome ne mislimo kako bi se ona morala podložiti parolama grupističke ideologije).¹⁷ Grupna dinamika bi bila u stanju da nam nanovo oživi prastara vjerska udruženja kao što su to bratovštine i treći redovi. Oduvijek je Crkva svoj pastoralni rad posvećivala grupama djece, mladeži, odraslih, staraca, bolesnika, stranaca, učenika itd. Sad joj u tom poslu pristiže u pomoć i nauka o grupnim procesima, koja je ne samo pogodna za odgojni rad s omladinom, već i za vjersku izobrazbu odraslih (biblijski satovi, služba riječi, pokornička bogoslužja, seminari, tribine, kružoci i sl.).

Ni jedan novi vjerski pokret danas ne može uspjeti ako se ne prilagodi otkrićima socijalne psihologije. Uzmimo kao primjer pokret duhovnjaka u SAD (pentekostalisti). Izrastao je iz iskustva malih protestantskih vjerskih skupova. Raširio se ne samo karizmatičkim darovima svojih članova, već isto tako i korištenjem grupne psihologije, koju su u nj unijeli sveučilišni profesori i studenti. Oni svoje molitvene sastanke održavaju po pravilima grupne dinamike, u malim skupinama, u tijesnoj

¹⁷ Yves Congar opaža: prije je KA imala devizu: »Foi et politique«. Grupe su sklonije paroli »Politique et foi« (La Maison-Dieu, br. 112, g. 1973, st. 61).

interakciji svih pripadnika pokreta. Stoga beru očigledne plodove i šire se munjevito u raznim orkvenim sredinama. Afirmirali su se već i u Rimu.

U suvremenoj pastoralci prevladava ekipni način rada. No ni jedna ekipa ne može opstojati ni dobro djelovati ako ne poštuje zakone skupinske psihologije. Bez njezina poznavanja uopće se ne možemo upuštati, mi mi mi naši suradnici, ni u kakav udruženi rad. Isto pravilo vrijedi i za sve naše vjerske aktive, seminare, kružoke, teamove, radne sastanke i ostale vrste skupova. Ni već davno prokušane »duhovne vježbe« više ne mogu uspješno djelovati mimo normi grupne dinamike. Misle li na to naši egzercitatori i oni redovi koji se bave davanjem duhovnih vježaba?¹⁸

Američki psiholog H. Clinebell preporučuje da se u svakoj župi osnuju vjerske grupe za služenje i pomoć braći, za studij i produbljenje vjere, za njegovanje društvenosti i zajedništva, za grupno savjetovanje i duševno liječenje (psychotherapy).¹⁹ Sa svoje strane bio posebno želio istaknuti tri područja na kojima, danas i u nas, dušobrižnik ima zgodnu priliku da primijeni iskustva iz grupne dinamike. To su: vjeronauk, crkveni pjevački zborovi i pastoralna vijeća.

U nekim zemljama se katekizacija već održava po grupnom principu.²⁰ Naravno, bila bi pogreška čitavi vjeronauk svesti isključivo na grupno izživljavanje. Ne bismo se smjeli zvesti krilaticama »diskusija mjesto pouke« ili »informacija a ne indoktrinacija« kao što su se neki na Zapadu dali zavesti, ali objema (i diskusiji i informaciji) moramo priznati određenu vrijednost u katekizaciji. Namjesto velikih »razreda« trebali bismo stvoriti male radne grupice, u malim prostorijama i s odgovarajućim nastavnim sredstvima. To bi bile male vjerske zajednice u kojima bi djeca i mladež svoju vjeru u prvom redu doživljavali, a manje »učili«. Vjeroučitelj u takvoj skupini postaje jedan od njih, ali onaj koji na sve prisutne izharava svoju proživljenu i duboku vjeru.

Jednako bismo mogli postupati u radu s orkvenim pjevačkim zborom, osobito ako se sastoji od najmlađih. Već samo okupljanje na vježbe i liturgiju čini od njega malu vjersku skupinu. Sposobni zborovođa bi satove proba mogao pretvoriti u diskretne grupne seanse i senzibilirati pjevače za vjerske i humane vrednote kršćanstva. U tim se zborovima dađe lako provesti crkvena socijalizacija i odgoj pjevača za osobno sazrijevanje i zalaganje barem na jednom određenom religioznom polju (mikrosoziales Feld). Ako maestro od svog zbora uspije izgraditi malu vjersku i ljudsku zajednicu, zbor je ispunio i svoju liturgijsku i svoju odgojnu svrhu.

Osnivanjem župskih (dekanatskih, biskupijskih) pastoralnih vijeća Crkva je sebi stvorila još jednu odgojnu mogućnost. Ona se sa-

¹⁸ Jedan takav pokušaj u Münchenu: »Lebensorientierung aus dem Glauben«.

¹⁹ H. J. Clinebell, *Modelle beratender Seelsorge*. Kaiser, München 1971, str. 193.

²⁰ Der Deutsche Katecheten-Verein je o tome izdao prikladne upute.

stoji u formiranju pastoralnih vijeća kao grupe i u odgajanju njihovih članova kao pojedinaca i vjernika. Rad u pastoralnom vijeću neće se sastojati samo u diskutiranju objektivnih crkvenih problema, nego će se odvijati i u pravcu izgradnje samih vijećnika. Sastanci vijeća pružaju sjajnu mogućnost da se na njima razvijaju pozitivni grupni procesi, o kojima smo već govorili (CuS, br. 4, g. 1975). Pastoralno vijeće posjeduje sve oznake jedne istinske grupe tipa »action-group« i tipa »training-group«. Ako se sastanci odvijaju u slobodnoj i kreativnoj klimi, usmjereni uvijek na postizanje postavljenih ciljeva i rješavanje konkretnih teškoća, ako su bogati u informacijama, u komuniciranju među članovima i skupnoj akciji, ako poštuju evanđeoske norme i vrednote rješavajući sukobe u kršćanskoj ljubavi, te vođeni demokratskim stilom i s punim ostvarenjem »feed-backa«, oni će postići svoju pravu svrhu na vjerskom i ljudskom planu. Crkveni pastir mora znati da je takav put jedini koji vodi uspjehu u radu s pastoralnim vijećem. Bilo bi jako korisno ako bi vijećnici (skupa sa župnikom) mogli proći kroz jedan grupno-dinamički tečaj.

Osim navedenih ima i drugih područja na kojima se dadu iskoristiti tehnike grupne psihologije. No ona već spadaju u kompetenciju posebno izobrazenih stručnjaka. Samo ćemo ih spomenuti: dušobrižnička asistencija bolesnika u grupama (Clinical Pastoral Trainig)²¹ koja je osobito razvijena u Americi, grupna psihoterapija duševnih bolesnika, drogiranih i alkoholičara (psihodrama, Rollenspiel, AA- udruženja),²² te skupno savjetovanje onih vjernika što se nalaze u životnim i vjerskim teškoćama, a ne trebaju kliničku njegu (Gruppenberatung).²³

U svakoj teškoj situaciji čovjek traži pomoć drugih ljudskih bića. Još je više tome sklon kad se nađe u nejasnoj i kriznoj situaciji. Onda najviše želi uskladiti svoje ponašanje vladanju drugih, osobito držanju većine.²⁴ Kako se i naša Crkva danas nalazi u kriznom položaju, pojedinci traže zaklon u krilu malenih vjerskih skupina. Tako ove postaju bogomdani kairo s. Crkva ga ne smije previdjeti niti prezreti. Naprotiv, mora se njime poslužiti na korist vjere i samih vjernika.

F. Refoulé smatra da su suvremene crkvene grupe postale novi i moderni »locus theologicus«, gdje se danas rađa ne više teologija Logosa, nego teologija Praxisa.²⁵ U tome je njihova snaga i njihova slabost. Snaga stoga što se one trude da nadoknade sve ono što smo mi kršćani propustili učiniti gubeći se u izlaganju divnih načela i pričanju lijepih fraza, dok su drugi međutim radili i gradili svijet po svom kalupu. Teologija Praxisa vjerskih skupina će nam pomoći da se napokon bacimo u akciju. No ako kršćanske skupine pri tome zaborave na teologiju

²¹ D. Stollberg, *Therapeutische Seelsorge*. München 1969.

²² W. Zijlstra, *Seelsorge — Training*. Kaiser, München 1971.

²³ S. H. Foulkes i dr., *Group Psychotherapy*. II izd. Baltimore 1965.

²⁴ J. W. Knowles, *Gruppenberatung als Seelsorge u. Lebenshilfe*. Mainz 1971.

²⁵ H. J. Clinebell, *Modelle beratender Seelsorge*. Kaiser, München 1971.

²⁶ P. Sbandi, *Gruppenpsychologie*. Pfeiffer, München 1973, str. 37, 63.

²⁷ Nav. prema *La scuola cattolica*, marzo 1974, str. 189.

Logosa (ortodoksiju), njihov aktivizam ih može odvesti na prvi put. Stoga moramo nastojati da naša skupinska praxa bude i ortopraxa, da se stalno napaja na čistim izvorima Objave.

Grupna psihologija je zaslužna što nam je otvorila oči i za socijalnu stranu ljudskog i kršćanskog bića. U toj se stvari trebamo od nje učiti. No ništa ne bismo naučili ako bi zbog toga zaboravili na dostojanstvo i prava individuuma: »V Cerkvi se bomo morali srećati ne le z občestvom kot občestvom, temveč tudi posameznik s posameznikom. K temu nas nagiba osebnostna narava občestva, ki je nastala iz potrebe po osebnostnem srećanju človeka s človekom.«²⁶

Katolička crkva vidi danas u vjerskim grupama svoju novu šansu. Pogriješila bi ako bi smatrala da je to i njezina jedina šansa. Njezina jedina i glavna šansa je samo Krist i Božja milost. Sve ostalo — naši ljudski naponi, u koje spada i grupna dinamika — ostaju uvijek dvogubi: djelimice pozitivni, djelimice negativni.²⁷ Iz tog vidika moramo promatrati i ponude što nam dolaze od suvremenog grupnog pokreta.

Da na kraju zaokružimo sve ono što smo do sada rekli:

Grupiranje pripada samoj ljudskoj naravi. To je činjenica bogata obećanjima, te je moramo uvažiti i u našem crkvenom životu.

Grupna šerjenje je deformacija ljudske društvenosti i na vjerskom području vodi u sektaštvo. Nema mu mjesta u crkvenoj zajednici. Ono bi ju rastoćilo.

Grupizam je pretjerana i jednostrana ideologija, koja prijete zdravim društvenim odnosima među ljudima i među vjernicima te ne spada u kršćanski Oredo.

²⁶ Jože Rajhman (*Bogoslovni Vestnik*, št. 2, 1. 1975. str. 161).

²⁷ Ono što je G. Cruchon napisao za dječje grupe vrijedi jednako i za skupine odraslih: »Le groupe est donc apte au meilleur et au pire« (G. Cruchon, *Psychologie pédagogique*, sv. I, éd. Salvator, Mulhouse 1969, str. 271).

Slične su misli i u djelima:

R. Tonelli, *La vita dei gruppi ecclesiali*. Elle Di Ci, Leumann 1972.

D. Barbé, *Demain, les communautés de base*. Ed. Cerf, Paris 1971.